

Vol. 5 No. 10

Hunyo 1-15, 2015 P6.00

Lawak tunghaan gisubhan

Siyam ka mga bag-ong lawak tunghaan o *classroom* nga dili moubos sa P8,000,000 ang giablihan sa Felipe Tayco Memorial School niadtong Mayo 29. Ang seremonya pag-abli gipangunahan ni Cong. Henry Pryde A. Teves, ang nagpatigayon sa pundo gikan sa nasudnong buhatan ngadto sa Department of Education (DepEd).

Mitambong ang mga

opisyales sa Tersero Distrito lakip ni Bokal Arnie Teves, mga barangay kapitan nga sila si Mercy Narvas (Pob.3); Adriano Macatiquib (Pob.2); Joseph Solis (Pob.1); Norberto Ragay (Pob.4); mga representante sa Division of Negros Oriental nga sila si Dr. Marites Avanzado, Division Superintendent; ug Dr. Lailani Cabaera, *padayon sa panid 3*

Atol sa pagsubo sa mga bag-ong lawak tunghaan sa Felipe Tayco Memorial School.

Ang pinakaunang Katahum Festival Queen 2015 sa Siaton gihimo niadtong Mayo 29 sa Apolinario Quisay Gym. Dose (12) ka barangay ang misalmot apan lima lamang ka mga maanyag ang nahimong mananaog. Gikan sa wala mao sila si Hazel Mae Gadingan (San Jose), 3rd Runner-up; Virlyn Gaitera (Napacao), 1st Runner-up; Regeil Angelique Baldebrin (Poblacion 1), ang Katahum Festival Queen 2015; Marimae Lajato (Poblacion 3), 2nd Runner-up; ug Sairel Mabilog (Cabangahan), 4th Runner-up.

33 ka kanhing rebelde nakadawat sa hinabang

Nakadawat ang 33 ka mga kanhing rebelde sa hinabang alang sa panginabuhing balor og P65,000 kada usa ubos sa Comprehensive Local Integration Program (CLIP) sa lalawigan sa Negros Oriental.

Kining programa sa kagamhanan nagtumong pagtabang sa kanhing mga rebelde nga mibalik na sa sabakan sa balaod aron mouswag ang ilang ekonomikanhong kahimtang pinaagi sa paghatag og hinabang sa ilang panginabuhing aron matapos nga malinawon ang armadong panagbangi sa

lalawigan.

Nahitabo kini uban sa tabang sa Provincial Social Welfare and Development Office (PSWDO) ug sa Department of Interior and Local Government (DILG) sa lalawigan sa Negros Oriental.

“Manghinaut ko nga maayo ninyo paggamit ang ihatag sa gobyerno para ninyo, para mahimo tang produktibo nga miyembro sa kumunidad. Sa pagpalambo sa atong kabaryohan, dili ang away o paggamit og armas ang labing maayong sulbad sa bisan unsang problema sa atong katilingban. Ang away lamang dili makakab-ut sa *padayon sa panid 4*

EDITORIAL**Negros Island Region****Bukhad**

Susan Monte de Ramos-Soldwisch

“Usa ka Negros”

Ang lalawigan sa Negros Oriental wala na mahisakop sa Rehiyun 7. Lakip na kini sa gitawag nga Negros Island Region (NIR) diin ang duha ka lalawigan sa isla (ang usa ang Occidental) ang gilangkub o giusa alang sa daghang mga katuyuan. Kini subay sa Executive Order (EO) 183 nga gipirmahan ni Presidente Noynoy Aquino niadtong Hunyo 5 ning tuiga.

Usa sa pinakaimporteng katuyuan sa EO 183 mao ang pagpadis-og og dugang sa ekonomikanhon ug sosyal nga kalambuan sa mga lokal nga kagamhanan nga sakop sa NIR aron usab mas mopaspas ang pagtunol sa serbisyong publiko.

Daghan ang supak apan daghan usab ang uyon niini. Nahibaluan kini subay pipila ka mga tigum nga gihimo aron sa pagpangayo sa opinyon sa nagkalainlaing sektor sa wala pa kini hingpit nga nahimong legal subay sa balaud.

Si DILG Secretary Mar Roxas ang personal nga nitunol sa kopya sa EO 183 ngadto kang Gob. Roel Degamo mismo didto sa Dumaguete diin gilatiid niini ang mga katuyuan ug angayan nga ipatuman subay sa bag-ong kahimtang sa Negros Oriental ug Negros Occidental.

Dunay umulon nga Technical Working Group (TWG) o grupo nga maglangkub sa mga representante gikan sa duha ka lalawigan nga molatid sa mga pamaagi sa bag-o nga rehiyun.

Nindot ang katuyuan sa pagmugna sa NIR. Apan angayan nga hinumduman ug matngunan nga naa sa mga kamot sa katawhan ang katumanan sa tanan.

Mag-unsang man ang mga maayong katuyuan kun ang katawhan walay kooperasyon aron makabot ang positibo nga kalambuan.

Nabahin og duha ka probinsya ang atong isla: Negros Oriental sa sidlakan ug Negros Occidental sa kasadpan. Tungod sa sinultihan nato nga Cebuano, dia kita naapil sa Rehiyon 7 uban sa Cebu, Bohol, ubp. Ang Occidental tua uban sa Rehiyon 8 kay Ilonggo ang ilang sinultihan.

Karon, hapit na matuman ang gihandom ni anhing Gob. Dodo Macias nga maghiusa unta ang islang Negros. Daghang makaapan niining ideyaha. Bisan unsaon, layo ra ang Ilonggo ug ang Cebuano. Lisud unya kita nga magkasinabot. Daghang moingon nga mag-ininglis na lang! Oo, apan maihap ra baya sa mga tudlo ang nagahunahuna nga gamit ang ininglis; pareho kadyutay ang mga tawo, bisan titulado, nga makasugakod og hunahuna ug pasabot sa tin-aw nga ininglis. Mas importante, matakpan sa pultahan ang kadaghanan nato kay di lagi atong sinultihan ang ininglis.

Ang dako nga katuyuan sa pagmugna sa usa ka Negros nga rehiyun kun Negros Island Region (NIR) mao ang paghiusa sa duha ka lalawigan tungod kay ang Oriental nahisakop man sa Rehiyun 7 ug ang Occidental sakop man sa Rehiyun 6. Sa ato pa, ang pondong tinuig alang sa usa ka rehiyon gikan sa nasudnong panudlanan wala

nay uban pang bahinan. (Anaa usab ang posibilidad nga ang Siquijor mouban nato.) Hangtod karon, anaay mulo ang duha ka Negros kay mga momho na lang kuno ang maato gikan sa mga rehiyon nga daghan ug dagko ang ilang probinsya.

Nan, mas dako man ang Occidental—mas daghang lungsod, mas daghang Kongresista, mas daghang manggaranon (adunahan) apan mas dagko ug lalom usab ang problema sa kapobrehon. Ang mga politikong taga-Occidental mas hanas usab. Mao kini ang gikaintapan ni Gob. Degamo sa bag-o pang gibuhi na usab ang estorya. Mas kapilohan ra unya ta! Si Gob. Degamo ra baya ang nisupak sa “Usa ka Negros.”

Tanawa unsa kahanas ang atong silingan nga politiko: gitanyag nila kang Gob. Degamo ang pagka-Ulohan sa Komitiba sa Usa ka Negros. Malipayon usab nga nidawat si Degamo. Busa, nawala na ang atong mga pag-ukon-ukon. Sa akong panan-aw, morag mabaw ra diay o pinolitika ra ba ang gihimo ni Gob. O, nagtoo siya nga dili siya masayon-sayon sa mga Ilonggo. Makita ra unya nato. Anaa usab ang pangagpas nga gitanyagan tingali siya ni P-Noy og taas nga katungod sa LP sa Neg. Or. kay nitando man siya sa **padayon sa panid 4**

Kitang Lungsuranon

Gimantala sa **KL Publishing**, Siaton, Neg. Or., Philippines,
Contact +63 927-144-5044 www.KitangSiatanon.com
 TIN: 420-321-172-000; Permit number: 13-0450

Publisher

Susan Monte de Ramos-Soldwisch

Editor-in-Chief

Melita “Bing” Aguilar

Copy Editor

Mirzah V. Rodriguez

Tigbalita / ManunulatGrace Arcellana
Eugene JamandronZephanie Repollo
Deevi Coren Yap

Pabasa

Nagbasa sa KL samtag naghulat sa ilang tuyo sa buhatan Sangguniang Bayan sila si (gikan sa wala) Epefania Kinalamay, Teofela Pajulas, Gina Verador, ug Evelyn Vergara.

Tubag Lungsuranon

Alang kanimong aduna pa bay bili ang Adlaw sa Kaugalingnan o Independence Day?

Para kanako aduna gihapoy bili ang Independence Day tungod kay mao kani pagpahinumdom sa atong mga *heroes* (bayani) nga maoy nakigbisog para sa atong kagawasan. - RAINIER DOMINIC CALISIN, Silliman University, 17 anyos

Oo, kay kana ang adlaw nga atong giselebrar ang atong kalayaan. Dapat nato ning iselebrar kay aron makabalo ang sunod nga henerasyon nga naay gihimo ang atong mga katutubo para ta masalbar. Kung dili tungod nila wala tay kalayaan. - MOIRA ELIZABETH YAP SY, Dumaguete Science High School, 13 anyos

Alang kanako wala nay bili ang Independence Day kay bisag unsaon nato, napailalum gihapon ta sa mga banyagang nasod *and, aside from that, independence means freedom but we as Filipino citizens don't have freedom anymore because our country* gasalig ra gihapon sa ubang bansa para maka-*invest* and ang kapalit ana *under-on* ra gihapon ta sa mga *foreign countries*. Wala ra gihapoy *freedom*. - JUNE NYNE C.CHAN, NORSU, 23 anyos

Lawak... gikan sa panid 1

Asst. School Division Superintendent, pulos sa 1st District.

Malipayon gayod ang mga magtutudlo sa FTMS kauban sa ilang *principal* nga si Della Alanano, District Supervisor Constance Joy Sarne, ug PTA President Pejito Panoy sa mga bag-ong lawak tungaanan. Nagpasalamat

sila ni Cong. Teves sa iyang pagtabang ug gipasalig nila nga ampingan gayod ang mga bag-ong *classroom* aron molungtad ug magamit pa sa mga sunod nga kaliwatan sa mga estudyante. Gidugang nila nga ang mga bag-ong *classroom* makatabang alang sa hasway nga pagtudlo kay dili maghuot ang mga bata sa ilang pagtungaha.

DENR mopalapad sa lasang sa NegOR

Ang Department of Environment and Natural Resources (DENR) dinhi mopakusog sa ilang kampanya sa pagpalapad sa lasang sa lalawigan ug pagpanalipod sa pagkunhod sa nahibiling natural nga mga lasang uban sa ilang pagpatuman sa National Greening Program (NGP) ug pagpamenos sa kadaot tungod sa pagkausab sa panahon o *climate change*.

Ang Community Environment and Natural Resources Officer (CENRO) nga si Efren Rumbaoa sa DENR miingon nga nagkadaghan na ang mga lasang nga hinimo sa tawo dinhi sa lalawigan tungod sa mga proyekto sa pagpahiuli sa lasang o *reforestation* nga gisugdan sa 1989.

Apan midugang si Rumbaoa nga ang nahibiling natural nga lasang sa Negros Oriental gihulga sa mga kaingineros nga mibalhin ngadto sa pananom, pagpanguha og troso o *logging* ug laing mga ilegal nga kalihokan.

Si Rumbaoa miingon nga ang DENR nagpadayon sa ilang paningkamot sa pagpakunhod sa ilegal nga pagpamutol sa kahoy sa mga natural nga lasang diha sa Mt.

Talinis sa Valencia, Twin Lakes sa Sibulan ug mga parte sa Ayungon. Aron mapaneguro nga mapanalipdan ang nahibiling lasang, gipagula ang Executive Order (EO) 23 aron pagdeklara og paghunong sa pamutol ug pagkuha og kahoy sa natural ug nahibiling lasang.

Ang DENR nakahimo usab sa labing dako ug de makina nga *seedling nursery* o galamnan sa igtalanom nga naa sa 9.4 hektarya sa Barangay Banban, Ayungon. Kini balor og P80M ug gipaabut nga moproducto og 25 milyones ka igtalanom kada tuig. Mahimo kining mopalapad sa mga lasang ug motabang pagpalahutay sa kalikopan sa lalawigan ug sa ubang dapit sa nasod, miingon si Rumbaoa. Kining bag-ong *nursery* gitooan nga maoy una ug labing dako nga *nursery* sa igtalanom sa nasod nga makaproducto og maayong igtalanom alang sa pagtanom ug pagpatubo og kahoy. Ang de makina nga *nursery* sa igtalanom bahin sa pagpatuman sa NGP sa DENR nga may tumong sa pagpasiuli sa lasang ug *biological diversity* o kadaiyahan sa kinabuhi sa Pilipinas. (PIA)

Grace Travel and Services

Travel safely in His grace

Your Airline Ticketing Services in Siaton!

Ceres Terminal, Siaton, Negros Oriental

Cell phone No. +639278800946+639282692381

Email add: gracetravel14@gmail.com

Pulis Balita

Tulo ka babaye gikawatan

Gikawat ang bag sa tulo ka babaye nga nag-jogging niadtong Mayo 31, alas 5:17 sa buntag diha sa Siaton Oval.

Ang gikawatan mao sila si Aika Quisay, 16 anyos; An Claire Joy Dales, 16 anyos; ug Aiquel Quisay, 18 anyos, puros taga-Maloh, Siaton. Basi sa pasiunang pakisusi sa kapulisan sa Siaton nga samtang nag-ehersisyo ang mga biktima gisabit nila ang bag sa ilang motorsiklo. Ilang gidudahan nga nangawat niini ang usa ka babayeng mabdos, nga wala nila mailhi, nga miduol sa ilahang motorsiklo. Nagsuot kini og itom nga dyaket ug tsinelas.

Nakuha sa kawatan ang *backpack* nga Highland nga may duha ka *touch screen* nga Myphone kolor asul nga nagkantidad og P1,500 ug P899. Apil usab ang *jersey* nga sanina kolor asul, kolor bronse nga kutsilyo, pitaka nga kolor berde, *silver* nga kulentas, kwarta balor P1,170, ID, mga importanteng resibo, ug duha ka 2x2 nga retrato.

Konsehal sa barangay gisumbag?

Gikatahung gisumbag ni Jonathan Latornas, 22 anyos, trabahante, si konsehal Pablo Palallos Teves, 47 anyos didto sa Purok 3, Brgy. Bonawon. Matud pa sa pasiunang pakisusi sa pulis, hubog si Latornas ug nagpabuyag kini sa tiyangge. Gibadlong siya ni Teves apan misukol kini ug hapit maigo sa iyang kinumo ang konsehal apan nakalihay kini. Nangayo og tabang si Teves kang PO3 Sherwin Laingo aron sikopon si Latornas. Anaa na sa Siaton Polis ang suspetsado.

43 anyos nga babaye gibaharan

Usa ka Mamata Carreon, 43 anyos, tindera, ang mitumaw sa buhaton sa kapulisan sa Siaton niadtong Mayo 30, alas 10:21 sa buntag aron isumbong ang bahad batok kaniya sa suspetsado nga si Fernando Bendanillo, 24 anyos, usa ka mag-uuma. Basi sa *police blotter* sa alas 9:00 sa Mayo 29 sa gabii nanghasi si Bendanillo. Midugang si Carreon nga niadtong Mayo 26, sa alas 6:00 sa hapon nadunggan ni Carreon ang tingog ni Bendanillo nga nag-ingon, “Akoy mapriso akong lungkaton nang ilang balay.”

Ang pagbahad giduso sa kapulisan ngadto sa barangay alang sa kahusayan.

33 anyos nga mag-uuma gipusil

Usa ka Noel Aquirre, 33 anyos, mag-uuma nga taga-Mantiquil ang giingon nga gipusil niadtong Mayo 28 ni Cresito Pajanto, 22 anyos, mag-uuma ug minyo nga taga-Apoloy, Siaton.

Basi sa pasiunang pakisusi sa kapulisan, samtang nangihi si Aquirre sa balay sa amahan ni Pajanto didto sa Mantiquil, si Aquirre kalit lang gipusil ni Pajantoy sa tiyan. Gidala si Aquirre sa Siaton Hospital apan gihatod dayon siya sa *provincial hospital* alang sa dugang patambal. Padayon ang pag-imbustigar sa pulis sa maong hitabo.

33 ka... gikan sa panid 1

kalinaw,” miingon si Gob. Degamo.

Si Maj. Gen. Guerrero, kumander sa 3rd Infantry Division, Philippine, Army, mipahalipay sa DILG Rehiyon 7 ug sa Lalawigan sa Negros Oriental sa paghimo sa maong kalihokan.

“Among gilauman nga pinaagi niining simple apan tininuod nga pagpadayag sa katim-os o sinseridad dili lamang kini makatabang ninyo pagsugod sa bag-ong kinabuhi sa inyong mga panimalay kondili

makapatuo sa uban nga nagpadayon sa armadong pakigbisog sa pagbiya niini ug sama kaninyo mobalik sa katilingban isip mga molupyo nga malinawon ug mabungahon ug nahigugma sa kalinaw,” miingon si Guerrero.

Gawas sa hinabang sa panginabuhin, gihimo usab ang pagbansay sa mga ekonomikanhong kahanas ug pag-umol sa mga maayong mithi sa lainlaing ahensya sa kagamhanan ngadto sa 33 ka gitabangan sa CLIP. (PR)

Ang mga kanhing rebelde nga nakadawat sa hinabang alang sa panginabuhin ilalum sa programang Comprehensive Local Integration Program (CLIP).

Bukhad... gikan sa panid 2

kagastuhan usab ni P-Noy nga usa ra ka rehiyon ang Negros.

Nasabotan na nga 60% sa pondo maadto sa Occidental ug 40% maato. Kini tungod kay mas daghan ang kalungsuran sa Occidental. Bantayi ang botasyon kabahin niini kay kada usa nato motubag man kon uyon ba kita sa “Usa ka Negros” o dili ba.

Nitanyag na ang Occidental nga anha sa Kabankalan tukoron ang mga opisina sa “Usa ka Negros”. Sa ato pa, adto gastohon ang pondo alang

sa pagtukod, pagpalit sa lote, pagsweldo sa mga empleyado, pag-estar sa hotel ug pagkaonkaon kon may tuyo ta sa mga opisina didto. Nganong dili sa Oriental kini? **Nganong wala’y susama nga tanyag ang Neg Or? O, unsay paagi nga dili lamang ang Occidental ang makabenepisyo niini?**

Paagpas: Sa ika-6 sa Hunyo, naunhan kitang mga lungsuranon ni Pres. Aquino. Pinaagi sa Executive Order (pribilihiyo sa Presidente sa paghimo og desisyon) nahimo na ang Usa ka Negros.